

ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Πώς τα «φυλακισμένα μνήματα» των Κύπριων αγωνιστών έμειναν στην ελεύθερη Κύπρο

Νίκος Γιαννόπουλος, ιστορικός

Στις 16 Αυγούστου 1974 οι τουρκικές δυνάμεις εισβολής στην Κύπρο εξαπέλυσαν σφοδρή επίθεση εναντίον του κέντρου της Λευκωσίας. Το τουρκικό σχέδιο προέβλεπε κατάληψη της περιοχής, εντός των μεσαιωνικών τειχών, της παλαιάς πόλης της Λευκωσίας και του Αγίου Δομετίου και του Αγίου Παύλου.

Για τον σκοπό αυτό διέθεσαν άρματα μάχης, όλμους, πυροβολικό και αεροσκάφη, τα οποία προσέβαλλαν διαρκώς τις θέσεις των αμυνόμενων Ελληνοκυπρίων. Στο κέντρο και μέσα από τους στενούς δρόμους της παλαιάς πόλης, επεχείρησαν προώθηση με πεζικό. Δύο ελληνοκυπριακά τάγματα, το 336 και το 211, υποστηρίζομενα από πυροβόλα της Εθνικής Φρουράς, αμύνθηκαν σθεναρά και με αυτοθυσία. Οι έφεδροι ανθυπόλοχαγοί Νίκος Κουτσού και Γιώργος Μαυρής, διοικητές των πλέον πρωθυπόμενων φυλακίων, αν και σοβαρά τραυματισμένοι, αρνήθηκαν να διακομισθούν στο νοσοκομείο.

Στο κέντρο του μετώπου αμύνθηκε ο 2ος λόχος του 336 Τάγματος, με επικεφαλής τον Κύπριο έφεδρο ανθυπόλοχαγό Χρήστο Σολομή. Ήταν ένας τόπος ιερός, αφού εκεί, εντός των Κεντρικών Φυλακών Λευκωσίας, βρίσκεται ο χώρος που οι Κύπριοι αποκαλούν «Φυλακισμένα Μνήματα». Εκεί είναι ενταφιασμένοι οι άνδρες της ΕΟΚΑ που έπεσαν μαχόμενοι ή απαγχονίστηκαν από τους

Βρετανούς: ο Γρηγόρης Αυξεντίου, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης, ο Μιχαήλ Καραολής κ.ά. Ο Σολομής και οι 250 άνδρες του αμύνθηκαν σθεναρά. Παρά τον καταιγιόμο πυρός και τις τουρκικές επιθέσεις κατά κύματα, κράτησαν τις θέσεις τους. Ένας Κύπριος αξιωματικός άλλου τάγματος, βλέποντας τις διαδοχικές τουρκικές επιθέσεις, διέταξε τον Σολομή να υποχωρήσει λέγοντάς του χαρακτηριστικά ότι εάν παρέμενε εκεί, θα οδηγούσε τον εαυτό του και τους άνδρες του στον θάνατο.

Ο Σολομής αρνήθηκε, ενώ ένας λοχίας του αποκρίθηκε: «Ούτε θέλουμε, ούτε έχουμε δικαίωμα να φύγουμε. Ακόμα κι αν αποχωρήσουν όλοι οι

άλλοι, εμείς θα μείνουμε εδώ και θα γίνουμε λιώμα».

Οι Ελληνοκύπριοι μαχητές δεν εννοούσαν να αφίσουν τους τάφους των πρώων τους να καταληφθούν και να συληθούν από τους Τούρκους. Εκείνη τη στιγμή υπεράσπιζαν την ιστορία της Κύπρου. Δεξιά του λόχου Σολομή αμύνθηκε λόχος του 211 Τάγματος, δύναμης 190 ανδρών. Ο λόχος κάλυψε την περιοχή του ξενοδοχείου «Λίδρα Παλλάς», με επικεφαλής τον Ελλαδίτη υπολοχαγό Νίκο Λιγουδιστιανό. Οι Τούρκοι επιτίθεντο συνεχώς, ενώ οι όλμοι τους είχαν μετατρέψει τη γύρω περιοχή σε ερείπια. Δύο αξιωματικοί των κυανόκρανων του ΟΗΕ προέτρεψαν τον Λιγουδιστιανό να

υποχωρήσει τονίζοντάς του την αριθμητική υπεροχή των Τούρκων. Αυτός ούμως αρνήθηκε. Αν υποχωρούσε ο λόχος των υπερασπιστών των «Φυλακισμένων Μνημάτων» θα βρισκόταν εκτεθειμένος. Τελικά, με τη λίξη των εχθροπραξιών συμφωνήθηκε να εκκενωθεί το «Λίδρα Παλλάς» από τις ελληνοκυπριακές δυνάμεις. Εισι, σήμερα, το ιστορικό ξενοδοχείο βρίσκεται εντός της νεκρής ζώνης.

Οστόσο, τα «Φυλακισμένα Μνήματα» παρέμειναν στον ελεύθερο τομέα της πόλης. Οι Ελληνοκύπριοι μαχητές έπραξαν το χρέος τους απέναντι στους ήρωες της ΕΟΚΑ, που αγωνίσθηκαν για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Οι άγνωστες «Θερμοπύλες» του ποντιακού ελληνισμού

Το 1914 οι Τούρκοι εξαπολύουν εναντίον των χριστιανών της Μικράς Ασίας τον λεγόμενο πρώτο διώγμο. Οι χριστιανοί του Πόντου όμως, δεν αποδέχονται στωικά τη μοίρα τους και αντιδρούν οργανώνοντας αντάρτικες ομάδες. Στις αρχές του 1917 το ποντιακό αντάρτικο βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη προκαλώντας πονοκέφαλο στις τουρκικές Αρχές.

Ο στρατιωτικός διοικητής της επαρχίας Σαμψούντας Ρεφάτ πασάς εξαπέλυσε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στην οροσειρά του Νεπιέν Νταγ, που οποία αποτελούσε ένα από τα ορμητήρια των Ποντίων ανταρτών. Τον Απρίλιο οι τουρκικές δυνάμεις εντόπισαν 90 αντάρτες κοντά στο χωριό Οτ Καγιά. Εκείνοι κατέφυγαν σε ένα μεγάλο σπίλαιο, γνωστό ως «τη σπηλιά της Παναγιάς». Εκεί τους ακολούθησαν 600 πλικιώμενοι, γυναίκες και παιδιά, φοβούμενοι από την παρουσία των Τούρκων στην περιοχή.

Τούρκοι χωρικοί όμως υπέδειχαν στους στρατιώτες το σπίλαιο. Αμέσως περικύλωσε το σπίλαιο δύναμης 350 χωροφυλάκων, με επικεφαλής τον Νταλίπ Τσαούς, φανατικό διώκτη των Ελλήνων. Οι 90 αντάρτες είχαν ως επικεφαλής τους Γιώργο Καραβασίλογλου, με τους τρεις γιούς του, τον Κώστα Δελληγιάνογλου και τον Κώστα Παπάζογλου.

Οι Τούρκοι κάλεσαν τους αντάρτες να παραδοθούν. Οι τελευταίοι ωστόσο τους αγνόστων. Ακολούθησαν διαδοχικές προσπάθειες κατάληψης του σπηλαίου επί μια εβδομάδα! Οι αντάρτες όμως, μαχόμενοι πρωικά, τις απέκρουσαν όλες. Οι Τούρκοι κάλεσαν ως ενίσχυση ένα σύνταγμα τακτικού στρατού με πυροβόλα, υπό τον Μεχμέτ Αλή. Ακολούθησαν δύο μέρες ομηρικών μαχών, κατά τη διάρκεια των οποίων οι πολιορκητές υπέστησαν βαρύτατες απώλειες. Οι βολές των πυροβόλων όμως, είχαν διευρύνει το στενό στόμιο του σπηλαίου, ενώ τα πυρομαχικά των υπερασπιστών τελείωναν. Η πρόταση του Μεχμέτ Αλή για παράδοση απορρίφθηκε.

Οι αντάρτες του Οτ Καγιά προτίμησαν την αυτοκτονία από την παράδοση. Οι πολιορκητές όμως δεν είχαν καμία ελπίδα. Σε λίγο τελείωναν και τα ελάχιστα φυσίγγια που τους είχαν απομείνει. Τότε ο καπετάν Γιώργος Καραβασίλογλου κάλεσε τους εναπομείναντες μαχητές κοντά του και τους πρότεινε να αλληλοσκοτώθουν προκειμένου να μην πέσουν ζωντανοί στα χέρια του εχθρού. Ο τελευταίος που θα έμενε ζωντανός, θα αυτοκτονούσε. Οι αντάρτες συμφώνησαν όλοι! Έστρεψαν τα όπλα τους ο ένας εναντίον του άλλου και πέρασαν στην αθανασία. Ο

τελευταίος τοποθέτησε το όπλο κάτω από το σαγόνι του και αυτοκτόνησε!

Μανιασμένοι οι Τούρκοι έσπασαν πάνω στους απροστάτευτους πλέον αμάχους. Τους οδήγησαν στο κοντινό χωριό Τζασχούρ. Εκεί όλοι οι άνδρες σφαγιάστηκαν. Τριάντα κεφάλια εστάλησαν ως «δώρο» στον Ρεφάτ Πασά. Οι γυναίκες και τα παιδιά, υποχρεώθηκαν σε μια πορεία θανάτου. Προορισμός τους υποτίθεται ότι θα ήταν η Κασταμονή, που απείχε 300 χιλιόμετρα. Στον προορισμό τους έφτασαν μόνο 83. Και απ' αυτούς όμως, οι περισσότεροι πέθαναν τις επόμενες ημέρες. Το δράμα είχε τελειώσει. Οι Πόντιοι αντάρτες είχαν γράψει νέες «Θερμοπύλες».